

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

запровадити державне соціальне замовлення на реалізацію науково-дослідницьких проектів для виявлення специфічних соціальних, культурних, економічних, демографічних та інших умов територій (регіонів, районів, міст) та їх урахування при забезпеченні сталого розвитку;

спростити режим реєстрації екологічних громадських об'єднань, надати підтримку цим організаціям (виділення приміщень тощо);

створити базу даних щодо роботи екологічних громадських об'єднань;

забезпечити співпрацю екологічних організацій із дитячими, молодіжними, жіночими, професійними організаціями (спільні проекти, програми);

забезпечити створення кінострічок, Інтернет-сайтів.

Основними напрямками забезпечення сталого розвитку промислового регіону в екологічній сфері є:

формування сучасної природоохоронної інфраструктури

регіону;

розробка екологічного паспорту регіону, визначення найбільш вагомих загроз та ризиків регіональної екосистеми;

удосконалення систем моніторингу за рівнем техногенного навантаження на регіональні екосистеми і динамічне відображення змін, що відбуваються у навколишньому природному середовищі;

створення системи інститутів, необхідних для забезпечення сталого розвитку в екологічній сфері;

оцінка господарської ємності регіональних екосистем країни, визначення припустимого антропогенного впливу на них;

розробка і впровадження регіональних програм екологізації виробництва і побутової діяльності населення;

забезпечення капітального ремонту і модернізації основних виробничих фондів природоохоронного призначення, інженерно-комунікаційних мереж системи життєзабезпечення;

встановлення жорстких національних та регіональних екологічних стандартів виробництва та контроль за їх дотриманням;

створення комплексної системи переробки та утилізації побутових відходів на основі впровадження системи окремого збору і вивезення побутових відходів з охопленням усіх верств населення;

надання економічних пільг суб'єктам господарської діяльності, які підвищують свою продуктивність за рахунок екологізації виробництва;

забезпечення раціонального використання природних ресурсів;

розвиток природоохоронної інфраструктури, що передбачає екологізацію виробництва шляхом упровадження інноваційних технологій з утилізації відходів виробництва, зменшення їх токсичності та техногенного навантаження на довкілля;

упровадження жорсткого екологічного контролю (моніторинг, аудит, облік), що підтверджує відповідність виробленої продукції вимогам екологічних стандартів протягом усього життєвого циклу;

розробка і впровадження екологічних програм щодо запобігання забрудненню навколишнього природного середовища або компенсації завданої шкоди у сфері захисту територій від підтоплення, ліквідації неорганізованих джерел викидів і скидів забруднюючих речовин, ліквідації стихійних звалищ відходів виробництва і споживання, рекультиваци порушених земель, залучення до виробництва техногенних родовищ;

недопущення неконтрольованого трансрегіонального ввезення і вивезення екологічно небезпечних технологій, речовин і матеріалів, що створюють або здатні створити негативний вплив на навколишнє природне середовище.

Механізми реалізації Концепції

Механізм реалізації сталого розвитку промислового регіону потребує нормативно-правового, фінансово-економічного, організаційно-управлінського, організаційно-технічного, наукового та інформаційного забезпечення.

Нормативно-правове забезпечення складається з формування правової та нормативно-методичної бази необхідної для реалізації принципів сталого розвитку, чіткого розмежування повноважень між центральними та місцевими органами влади та обов'язковим доведенням їх вимог до кожного суб'єкта сталого розвитку промислового регіону. Якість і ефективність правової регламентації сталого розвитку потребують відстеження моніторингу його дії та своєчасного внесення змін і доповнень до законодавства на підставі визначених потреб.

Фінансово-економічне забезпечення передбачає фінансове забезпечення цільових і комплексних заходів сталого розвитку та оцінку їх економічної ефективності; проведення економічного аналізу витрат, пов'язаних із порушенням принципів сталого розвитку; створення економічних умов зацікавленості у сталому розвитку.

Організаційно-управлінське забезпечення передбачає формування органів управління зі сталого розвитку та координацію їх діяльності, контроль за ефективністю їх роботи та організацію міжрегіонального та міжнародного співробітництва з питань сталого розвитку.

Організаційно-технічне забезпечення передбачає виведення з експлуатації морально та фізично застарілої техніки та технологій; розвиток екологічно та соціально безпечних і ефективних, наукоємних і високотехнологічних виробництв.

Наукове забезпечення полягає у сприянні створенню системи інститутів з проблем сталого розвитку; визначенні та стимулюванні розробки пріоритетних напрямів наукових досліджень та поліпшенні умов їх проведення, підвищенні якості їх результатів; залученні та ефективному використанні наукових сил держави для прийняття і реалізації перспективних і поточних управлінських рішень зі сталого розвитку.

Інформаційне забезпечення передбачає збір, обробку, узагальнення та зберігання інформації, яка використовується для прийняття та реалізації управлінських рішень зі сталого розвитку.

ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ФАКТОР ЕКОЛОГІЧНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОМИСЛОВОСТІ

Анісімова Г.В., к.е.н., доцент кафедри економічної статистики Донецького національного університету

Циклічність економічного розвитку обумовлює неминучість кризових явищ в економіці, подолання яких можливо за рахунок більше ефективної організації економічної діяльності. В умовах значного дефіциту власних коштів для інвестування особливу актуальність набувають питання залучення іноземних інвестицій в економіку України. Іноземні капіталовкладення здатні компенсувати нестачу внутрішніх ресурсів і принести країні значні економічні вигоди. Отже, іноземні інвестиції є додатковим джерелом економічного росту України за умов недостатнього обсягу власних коштів.

Питанням дослідження процесів іноземного інвестування, підходів до його управління присвячено роботи таких закордонних і вітчизняних учених як Стігліц Дж., Баффет У., Грем Б., Бланк І.О., Пересада А.А., Вовчак А.Д., Моторин Р.М., Мірошник В.В., Козюк В.В., Андріанов А.Ю., Лахметкіна Н.А., Майорова Т.В. і інші.

Поряд з тим залишаються актуальними питання кількісної оцінки характеристик іноземного інвестування, а також оцінки

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

узгодженості інтересів суб'єктів іноземного інвестування для забезпечення економічного росту країни-реципієнта іноземних інвестицій.

Метою даної роботи є оцінка процесу іноземного інвестування як фактора забезпечення економічного зростання та екологічної конкурентоспроможності промисловості України.

В даній час метою економічного розвитку країни є „підвищення конкурентоздатності економіки за рахунок створення сучасного, інтегрованого у світове виробництво промислового комплексу”, а також його інноваційний розвиток, як відзначено в Державній програмі розвитку промисловості України на період до 2017р [1].

Забезпечити такий розвиток у кризових умовах за рахунок власних коштів важко, що обумовлює необхідність залучення іноземних інвестицій в економіку країни, а це, в свою чергу, потребує гармонізації інтересів учасників інвестування для досягнення мультіплікативного ефекту економічного розвитку. Рішення окресленої проблеми можливе тільки за умов чіткого визначення державою цільових орієнтирів економічного розвитку, вибору найбільш ефективних видів, форм іноземного інвестування, а також оцінки узгодженості інтересів його суб'єктів.

В даній роботі в якості основних учасників процесу іноземного інвестування визначено державу, іноземних інвесторів, суб'єктів господарювання як об'єктів інвестування. Кожен учасник у процесі інвестування бажає одержати певні економічні вигоди. Так, держава зацікавлена в залученні додаткового капіталу і нових технологій, що за умов успішної реалізації проектів призводить до економічного росту, а також отримання загального соціального ефекту (створення нових робочих місць, розвиток інфраструктури тощо). Такий капітал є необхідним для розвитку економіки, де ключовим пріоритетом виступають якісні перетворення промисловості на основі п'ятого технологічного укладу (ТУ). У той же час у світовій економіці відбувається поступовий перехід до шостого технологічного укладу й тоді відставання України ще більше посиляться. Так, російські вчені Кузик Б. і Яковець Ю. прогнозують, що вже в 2010-2020рр. пройде хвиля базисних інновацій (що реалізують кілька епохальних інновацій), у наступні два десятиліття — потік поліпшувачих інновацій, що забезпечують поширення шостого ТУ, а до кінця періоду стане помітним перевага псевдоінновацій по шостому ТУ й почнеться освоєння базисних інновацій сьомого ТУ.

Шостий ТУ, що відображає основні риси гуманістично-ноосферного постіндустріального суспільства, буде відрізнятися, на думку вчених, такими характерними рисами:

- гуманізацією технологій, пріоритетним розвитком їх у сферах, які безпосередньо забезпечують підвищення рівня і якості життя населення (споживчі товари, житло, соціальні послуги);
- екологізацією технологій, орієнтованих на поширення безвідхідних виробництв, поновлювані енергоресурси, забезпечення ноосферного характеру виробництва;
- глобалізацією інноваційно-технологічного простору,
- розширенням географічних масштабів поширення базисних інновацій адекватно характеру світового ринку.

Усвідомлення необхідності реалізації вищевказаних процесів світовим співтовариством призвело до того, що в 1992 р. на конференції ООН у Ріо-де-Жанейро була прийнята концепція стійкого розвитку. Визначення стійкого розвитку представлено комісією Г.Х. Брундтланд, що звучить у такий спосіб: стійкий розвиток – це такий розвиток, що задовольняє потреби сучасних поколінь, не ставлячи під загрозу можливості майбутніх поколінь задовольняти свої власні. Поряд з тим пріоритетними напрямками розвитку промисловості України є металургія, важке машинобудування й хімічна промисловість, тобто галузі 3-4 укладів, які залежать переважно від обсягів видобутку ресурсів і мінеральної сировини, який фактично виснажує ресурсну базу. З іншого боку, Україна прийняла концепцію стійкого розвитку, що базується на положенні про збереження ресурсної бази, ратифікувавши 4.02.2004 р. Кіотський протокол і взявши на себе зобов'язання по захисту навколишнього середовища, зокрема, зобов'язання стабілізувати викиди шкідливих речовин до 2012 р. на рівні 1990 р. Отже, не вирішивши проблему промислового розвитку й переходу до нового технологічного укладу, Україна не зможе вирішити проблеми стійкого розвитку й екологічної рівноваги. А ресурси для рішення зазначених проблем можна мобілізувати лише шляхом підвищення конкурентоздатності національної промисловості, основним інструментом реалізації якої є залучення іноземних інвестицій.

Однією з проблем забезпечення стійкого розвитку в Україні є недостатня інформаційна підтримка та відсутність чітких критеріїв такого розвитку на мікрорівні, адже сучасні підприємства не завжди чітко розуміють, що означає «стійкий розвиток» саме для них, та які саме статистичні показники його відображають. Більшість підприємств розглядають цю концепцію як погрозу для фактично безкоштовного (в Україні) доступу до природних ресурсів і обмеження в можливостях розвитку. Тому система екологічних штрафів і санкцій за забруднення навколишнього середовища практично не в змозі забезпечити перехід країни до стійкого розвитку. Підприємства повинні усвідомити, що концепція стійкого розвитку – це ключ до підвищення їхньої конкурентоспроможності в майбутньому, а не обмеження у використанні ресурсів. Для цього концепція стійкого розвитку повинна трансформуватися в концепцію екологічної конкурентоспроможності на рівні підприємств з чітким визначенням критеріїв та конкурентних переваг. У зв'язку з цим необхідно визначити поняття та критерії «екологічної конкурентоспроможності». Узагальнивши результати багатьох досліджень у даній сфері, автор пропонує такі критерії:

1. Питома вага екологічно чистої продукції в загальному обсязі продукції підприємства прямує до максимуму (до одиниці).
2. Питома вага інноваційних і ресурсозберігаючих технологій у загальній кількості наявних технологій підприємства прямує до максимуму (до одиниці).
3. Загальне навантаження підприємства на навколишнє середовище прямує до мінімуму (до нуля).

Дані критерії дозволяють сформулювати інтегральний критерій екологічної конкурентоспроможності, за яким можна порівнювати окремі підприємства та регіони. Забезпечення концепції екологічної конкурентоспроможності можливо лише за умови структурної узгодженості іноземного інвестування за видами економічної діяльності, які є пріоритетними для розвитку держави та екологічно безпечними для суспільства.

В даній час в Україні іноземні інвестори найбільш охоче вкладають грошові кошти в короткострокові проекти, зокрема, у переробну галузь і фінансову діяльність. У 2010 році в ці галузі надійшло 12,5 млрд. дол. і 15,1 млрд. дол. іноземних інвестицій відповідно [2]. У довгостроковій перспективі такий напрям вкладення коштів призведе не до економічного зростання, а до виснаження ресурсної бази нашої країни. Як справедливо відзначає нобелівський лауреат з економіки Джозеф Стігліц, «такі інвестиції мають також і негативні результати, і часто вони не сприяють економічному зростанню. Доходи, що приносять інвестиції в добувну галузь, можуть бути неопієними, але розвиток означає певні перетворення в суспільстві. Інвестиції у видобувну промисловість... крім видобування ресурсів мало що дають для перетворень, необхідних розвитку. Вони можуть допомогти в створенні «подвійної» економіки – економіки з наявністю «грошових мішків». Але «подвійна» економіка – це не розвинута економіка» [3].

Для того щоб процес іноземного інвестування сприяв економічному зростанню країни в цілому, забезпечував одержання прибутку іноземному інвестору, а також економічні вигоди суб'єктам господарювання від інвестицій на мікрорівні, необхідно забезпечити такі умови:

- наявність об'єктів інвестування, привабливих для інвестора;
- створення сприятливого інвестиційного клімату в країні;
- безпосередньо іноземні інвестиції.

Наявність кожної з цих умов окремо не забезпечує економічне зростання, лише реалізація комплексу необхідних заходів щодо залучення та ефективного використання іноземних інвестицій призведе до досягнення бажаного результату розвитку. В таких умовах необхідно визначити принципи узгодженості управління процесом іноземного інвестування. Насамперед, будь-яке управлінське рішення повинне враховувати інтереси всіх суб'єктів інвестування, узгоджені з національними інтересами. Виконання вищевказаних умов у процесі іноземного інвестування забезпечить економічний розвиток країни в довгостроковій перспективі, а також найкращі економічні результати

**ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ:
РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ**

для іноземного інвестора.

Визначення основних суб'єктів іноземного інвестування, якими є держава, іноземні інвестори та суб'єкти господарювання, зумовило вибір таких основних підсистем статистичного моделювання узгодженості, що кількісно відбивають рівень реалізації інтересів учасників процесу іноземного інвестування :

- оцінка інвестиційної привабливості держави;
- оцінка потреби в іноземних інвестиційних ресурсах;
- оцінка ефективності використання іноземних інвестицій.

Дані підсистеми враховують ступінь реалізації інтересів кожного учасника процесу інвестування на макрорівні, отже, моделювання загальної узгодженості сторін полягає в побудові агрегованої моделі, що кількісно враховує всі підсистеми.

Відповідно основними складовими оцінки інтересів суб'єктів інвестування є інвестиційна привабливість, потреба в джерелах іноземного інвестування, а також ефективність використання іноземних інвестицій. Кожна із складових представлена визначеним набором статистичних показників, вибір яких базується на наступних логічних припущеннях.

Інвестиційну привабливість країни зумовлює динаміка її економічного зростання, що відбито в темпах росту ВДВ та інших показниках, а знижує інвестиційну привабливість неефективність господарювання, зокрема, висока матеріалоємність виробництва, високі значення зносу і незначна частка оновлення основних фондів.

Потреба в іноземних інвестиціях знижується при збільшенні власних коштів країни, що відображено темпами росту валового накопичення загального капіталу і державних витрат на економічну діяльність.

Ефективність використання іноземних інвестицій визначається, в першу чергу, співвідношенням прибутку від інвестування й іноземних інвестицій, що на макрорівні відбито в показнику капіталовіддачі іноземних інвестицій. У таблиці 1 представлено розрахункові значення показників, які використані для оцінки складових моделі узгодженості інтересів суб'єктів іноземного інвестування.

Як видно з таблиці 1, показники, що відображають інвестиційну привабливість, потребу й ефективність іноземного інвестування, представлено як факторами, які позитивно впливають на процес інвестування, тобто стимуляторами, і такими, що мають негативний вплив, - дестимуляторами. До стимуляторів інвестиційної привабливості країни відносяться темп росту валової доданої вартості і частка інноваційної продукції в загальному обсязі промислової продукції, а до дестимуляторів – матеріалоємність і знос основних фондів.

В процесі оцінки потреби країни в інвестиціях обрано ті показники, що знижують її рівень (дестимулятори), тобто показники, зростання яких означає збільшення власних коштів. До таких можна віднести темпи росту валового накопичення основного капіталу і частку витрат державного бюджету на економічну діяльність в загальному обсязі ВВП.

Для оцінки ефективності використання іноземних інвестицій обрано стимулятори, тобто показники, що відображають її зростання: рентабельність операційної діяльності підприємств та капіталовіддача іноземних інвестицій.

Таблиця 1

Розрахункові значення показників оцінки інвестиційної привабливості, потреби й ефективності іноземного інвестування

Роки	Темп росту ВДВ у поточних цінах, %	Матеріалоємність (Проміжне споживання / валовий випуск), %	Рентабельність операційної діяльності, %	Темп росту валового випуску, %	Частка зносу основних фондів, %	Частка інноваційної продукції у загальному обсязі, %	Частка витрат державного бюджету на економічну діяльність у ВВП, %	Капіталовіддача, грн.
2003	100,0	60,209	4,3	100,00	48,0	4,46	4,56	11,01
2004	130,3	61,352	6,4	134,17	49,3	4,69	5,42	9,73
2005	124,1	60,969	7,0	122,92	49,0	5,33	4,33	9,93
2006	122,0	59,894	6,6	118,74	51,5	5,60	5,02	6,49
2007	133,9	59,440	6,8	132,39	52,6	5,60	5,62	6,74
2008	129,8	60,226	3,9	132,40	61,2	5,00	5,41	6,37
2009	96,7	57,420	3,3	90,33	71,2	3,90	4,35	4,85
2010	119,8	58,340	4,1	118,6	60,0	3,10	11,6	3,51

Розраховано автором на основі [2]

Статистичну оцінку кожної підсистеми в роботі здійснено на основі розрахунку часткового індексу (субіндексу) за методом багатовимірної середньої. Використання даного методу викликає необхідність нормування обраних показників, тобто порівняння з еталоном, критичним значенням або нормою. В роботі нормовані показники розраховуються відповідно:

$$\text{- для стимуляторів } z_{ij} = \frac{x_{ij}}{x_{\max}};$$

$$\text{- для дестимуляторів } z_{ij} = \frac{x_{\min}}{x_{ij}};$$

де $x_{\max, \min}$ – відповідно максимальне або мінімальне значення показника, закріплених Методикою розрахунку економічної безпеки країни [4];

x_{ij} - фактичне значення показника у відповідному році.

В роботі здійснено розрахунок нормованих показників, на основі яких визначено часткові індекси за кожною підсистемою оцінки узгодженості за методом багатовимірної середньої. Отримані показники за 2003-2010 рр. представлено в таблиці 2.

\ Як видно з таблиці 2, за 2003-2007 рр. спостерігалось повільне зростання інвестиційної привабливості та ефективності використання іноземних інвестицій за умов зменшення потреби держави в таких інвестиціях. Кризові явища 2008 р. зумовили стрімке зниження інвестиційної привабливості майже в 4 рази в 2009 р. порівняно з 2007 р., зниження ефективності інвестування – майже в 2 рази, зростання потреби в інвестиціях – більш ніж в 1,5 рази. Повільний вихід із економічної кризи зумовив незначне покращення ситуації, про що свідчать дані за 2010 р. в таблиці 2.

**ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ:
РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ**

Таблиця 2.

Результати інтегральної оцінки інвестиційної привабливості, потреби й ефективності іноземного інвестування в Україні за 2003-2010рр.

Роки	Індекс інвестиційної привабливості, I_{II}	Індекс потреби в іноземних інвестиціях, I_{III}	Індекс ефективності використання іноземних інвестицій, I_{EF}
1	2	3	4
2003	0,265	1,006	0,674
2004	0,319	0,741	0,725
2005	0,343	0,969	0,764
2006	0,340	0,858	0,600
2007	0,357	0,721	0,621
2008	0,254	0,749	0,460
2009	0,080	1,085	0,367
2010	0,158	0,270	0,570

Отримані в процесі дослідження результати дозволяють зробити висновок, що процес іноземного інвестування є найважливішим чинником економічного зростання країни та підвищення екологічної конкурентоспроможності промисловості зокрема. Умовою забезпечення ефективності й взаємовигідності іноземного інвестування для всіх учасників процесу виступає узгодженість їх інтересів, що призводить до узгодженості процесів іноземного інвестування та промислового виробництва.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Концепція загальнодержавної цільової програми розвитку промисловості України на період до 2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.industry.gov.ua/>>
2. Сайт державного комітету статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://ukrstat.gov.ua>>
3. *Стігліц Дж.* Глобалізація та її тягар: Пер.з англ. / Дж. Стігліц. – К.: Вид. дім «КМ Академія», 2003. – С.83.
4. Методичні рекомендації щодо оцінки рівня економічної безпеки України / За ред. академіка НАН України С.І. Пирожкова. – К., НІПМБ, 2003. – 42 с.

РЕЗЮМЕ

В статті розглянуто питання узгодженості інтересів суб'єктів іноземного інвестування, в якості яких виділено державу, іноземних інвесторів та вітчизняних суб'єктів господарювання. Представлено методичний підхід до інтегральної оцінки узгодженості інтересів учасників іноземного інвестування. Сформульовано напрямки підвищення ефективності іноземного інвестування як фактору екологічної конкурентоспроможності промисловості.

Ключові слова: суб'єкти іноземного інвестування, узгодженість інтересів, екологічна конкурентоспроможність.

РЕЗЮМЕ

В статье рассмотрены вопросы согласованности интересов субъектов иностранного инвестирования, в качестве которых выделены государство, иностранные инвесторы и отечественные субъекты хозяйствования. Представлен методический подход к интегральной оценке согласованности интересов участников иностранного инвестирования. Сформулированы направления повышения эффективности иностранного инвестирования как фактора экологической конкурентоспособности промышленности.

Ключевые слова: субъекты иностранного инвестирования, согласованность интересов, экологическая конкурентоспособность.

SUMMARY

The questions of a coordination of foreign investment subjects interests such as state, foreign investors and domestic subjects of managing are considered in article. The approach to integral estimation of foreign investment participants interests coordination is presented. The directions of foreign investment effectiveness improvement as a factor of industry ecological competitiveness are formulated.

Keywords: subjects of foreign investment, aoordination of interests, ecological competitiveness.

ПРОБЛЕМИ РІВНЯ І ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ СТАРОПРОМИСЛОВИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Антошок В.П., д.е.н., професор, Інститут економіки промисловості НАН України

Постанова проблеми. Рівень та якість життя населення є інтегральним показником соціально-економічного розвитку країни. Будучи складним соціально-економічним явищем рівень та якість життя стосується усіх аспектів життєдіяльності населення і досліджується багатьма вітчизняними вченими, у тому числі Е.Лібановою, Т.Кірян, О.Мандибурою, М. Кизимом, І.Манцуровим, І.Гукаловою та іншими дослідниками. В публікаціях, присвячених питанням рівня та якості життя населення, викладено сутність цих понять, чинники формування добробуту населення, існуючі проблеми в Україні, аналіз рівня та якості життя в регіонах України. В той же час проблеми і тенденції рівня і якості життя населення старопромислових регіонів, які мають свою специфіку розвитку, не знайшли достатнього висвітлення. Однак саме ці регіони мають значні проблеми та суперечливі тенденції в динаміці рівня і якості життя населення, що є гальмом на шляху їх соціально-економічного розвитку та модернізаційних процесів.

Метою статті є дослідження та оцінка проблем у забезпеченні рівня та якості життя населення старопромислових регіонів України.

Виклад основного матеріалу. Під рівнем життя більшість дослідників розуміють ступінь задоволення різноманітних потреб людини (матеріальних, соціальних, духовних), що обумовлено певним рівнем доходів і споживання. Якість життя трактується як більш широке поняття. Так, А.Орлов відзначає, що якість життя не обмежується рівнем споживання товарів і послуг, доходами і вартістю життя, а виступає узагальнюючою характеристикою соціально-економічних результатів розвитку суспільства і включає середню тривалість життя, рівень захворюваності, забезпеченість робочими місцями, стан екології, умови та охорону праці, доступність інформації, забезпеченість прав людини, розвиненість транспортних систем, благоустрій житла і т.д. [1, с.69].

Таким чином, «якість життя» поняття більш широке, ніж «рівень життя», його зміст виходить за межі економіки, охоплює усі сфери суспільної діяльності, оскільки всі вони забезпечують життєдіяльність людей.

Рівень і якість життя населення формується під впливом низки демографічних, економічних, соціальних, інституційних чинників. У формуванні добробуту населення важливе значення має регіон. Адже саме в регіоні створюються основні умови життєдіяльності людини: житлово-побутові, працевлаштування, формується певний рівень заробітної плати та рівень цін на споживчі товари, реалізуються